

בזירה הניו-יורקית

בניו-יורק התחילו אנשי "בר" לפעול, כאמור, כבר בסוף שנות החמישים. שירותו של בנימין אליאב כקונסול כללי של ישראל בניו-יורק, נתן לכך את הדחיפה הראשונה, אך השפעה רבה על הנחת היסודות להסברה ופיתוחה השיטתי נזקפת לזכותו של משה דקטר, שגויס לעבודה על-ידי אליאב. כשהגיע מאיר רוזן לניו-יורק, היה כבר משה דקטר שקוע כולו בעשייה, מניח לבנה על לבנה בבניית מערכת הסברה, שמטרתה היתה להכשיר את הקרקע לתרומה החשובה של ארצות-הברית במאבק לגאולת יהודי ברית-המועצות. משה דקטר יהודי ניו-יורקי משכיל, רווי בתרבות יהודית, ציוני דובר עברית ובעל יושר אינטלקטואלי. מנעוריו היה דקטר בעל סגנון חריף, דייקן וקפדן ובעל יכולת ביטוי מצוינת בכתב. מסוף שנות החמישים הוא פעל בשליחות "בר" והתמחה בעבודות עריכה וניסוח מסמכים, וכן בגיוס אינטלקטואלים לתמיכה במאבק הציבורי. את נסיונו רכש משה דקטר כששימש עורך ה-"New Leader", בטאון השמאל הליברלי בארצות-הברית. אמנם תפוצת ה-"New Leader" לא היתה גדולה, אך הוא זכה ליוקרה בחוגי האינטלקטואלים. בהיותו העורך, משכה את תשומת ליבו של משה דקטר בעיית יהודי ברית-המועצות, ומעת לעת הוא טיפל בה מעל דפי כתב-העת. הקשרים שיצר דקטר בהיותו עורך ה-"New Leader" עזרו לו ברבות הימים בעיסוקו כאיש "בר". זמן מה הוא עבד בליגה נגד השמצה (A.D.L. (Anti Defamation League), ארגון יהודי שהצטיין בפעילות תקיפה נגד תופעות אנטישמיות למיניהן בארצות-הברית. ה-A.D.L. היה קודם לכן מעין זרוע של בני ברית, מהגדולים שבין הארגונים היהודים בארצות-הברית. עם הזמן הפך ה-A.D.L. לארגון עצמאי, וברבות הימים הוא נעשה לאחד הארגונים החזקים בקהילה היהודית האמריקנית. העבודה של משה דקטר מומנה תחילה על-ידי נחום גולדמן, ששיתף פעולה עם "בר", ואת שירותי המזכירות הוא קיבל משרדו הקונגרס היהודי האמריקני. מנכ"ל הקונגרס ויל מסלאו, אף העמיד לרשותו משרד קטן, שעל דלתו הוצב השלט "Jewish Minority Research". היה זה, למעשה, מוסד של אדם אחד. משה דקטר נעזר בחומר שקיבל מ"בר" תל אביב, והשלים את החסר בחומר שליקט בניו-יורק. את החומר ערך בחוברות ודאג בעצמו להדפסה ולהפצה. בהיות דקטר אנטי-קומוניסט חריף, ניהל עמו בנימין אליאב שיחות "הדרכה" אידיאולוגיות, על-מנת להבטיח שלא יהפוך למכשיר במלחמה הקרה. הקו הרעיוני של "בר" היה, שהיחס לקומוניזם בכלל ולקומוניזם הסובייטי בפרט, הוא עניינו האישי של כל יהודי, אך לעם היהודי יש שני חשבונות עם ברית-המועצות. יש לו חשבון עם היחס של המשטר

הסובייטי ליהודים ויש לו חשבון עם המדיניות הסובייטית במזרח התיכון, המסכנת את קיומה של מדינת היהודים. ההנחיה המפורשת היתה ש"בר" תעסוק אך ורק בגורל היהודים בברית-המועצות. בנימין אליאב הכתיב גם את הסגנון. "בשום אופן לא לתת להסברה שלנו אופי של תעמולה. לדייק בעובדות, ולא להגזים, ולא להשתמש בביטויים בומבסטיים". במשך שנות עבודתו כמנהל ועורך ה-"Jewish Minority Research", חיבר משה דקטר וערך מספר רב של חוברות, חלקן חומר הסברתי בסיסי וחלקן תגובות למאורעות ולאווירה שיצרה התעמולה האנטישמית הרשמית. הוא פירסם חוברות ששימשו נשק הסברתי אפקטיבי, כגון אוסף של קריקטורות אנטי-ישראליות ואנטי-ציוניות, אותן ליקט מתוך העיתונות הסובייטית. היו אלה קריקטורות אנטישמיות ארסיות, שנראו כהעתקי הקריקטורות של ה"שטירמר" הנאצי מימי היטלר.

מאוחר יותר טיפל משה דקטר בתרגום לאנגלית של הספר האנטישמי של קיצ'קו, שיצא לאור בברית-המועצות. הפצת הגירסה האנגלית של הספר הזה, שתוכנו ואיוריו הארסיים היוו את אחד משיאי התעמולה האנטישמית הכתובה- הפכה לפצצה הסברתית. במערב היה ידוע שכל הוצאות הספרים בברית-המועצות הן ממשלתיות ונתונות לפיקוח קפדני של המפלגה. הספר של קיצ'קו היווה הוכחה נחרצת לכך שממשלת ברית-המועצות לא רק שאינה נלחמת באנטישמיות אלא להיפך, יוזמת ומעודדת תעמולה אנטישמית מהסוג הנבזי ביותר.

התרומה של משה דקטר היתה רבה לא רק בכתיבה, בעריכה ובהוצאה לאור, הוא הצליח גם לגייס תמיכה של אישים בולטים בציבוריות האמריקנית. הוא גייס תמיכה של אנשי רוח, סופרים, אנשי כנסייה, עסקני איגודים מקצועיים חשובים, ועיתונאים. עיקר כוחו היה בשיחות אישיות. במגעים האישיים האלה הוא ידע לרכוש הבנה ואהדה של דמויות ידועות בחיים הציבוריים בארצות-הברית.

הקשרים שפיתח משה דקטר עמדו במבחן בכמה מבצעים מרשימים כבר בתחילת עבודתו. הוא הצליח להחתים אישים כאלמנת הנשיא, הגב' אלינור רוזוולט, השופט העליון דאגלס, התיאולוג המכובד ניבור, ומנהיג שחורים דגול, Thurgud Marshal, שמאוחר יותר היה לשופט השחור הראשון בבית-הדין העליון של ארצות-הברית, את כל אלה הצליח להחתים על מכתב שיועד לחרושצ'וב. הוא הצליח לשכנע את ה-"International Committee of Jurists", מוסד בינלאומי מוכר, לשלוח לברית-המועצות נציגים שילמדו את מצבו של המיעוט היהודי ויפרסמו בעקבות ביקורם דו"ח מפורט.

ב-1966 יזם משה דקטר וארגן התכנסות של ועידת אינטלקטואלים, שמנתה כמאה משתתפים. בין המשתתפים היו הסופר הדגול סול בלו, המשוררים רוברט פן וורן, בישופ פייק, שופט בית המשפט העליון דוגלס, מחשובי מנהיגי האיגודים המקצועיים Walter Reuther, הסובייטולוג המוכר והמקובל Max Hayward, ואישים בולטים אחרים. באותה שנה הוא יזם גם את ההקמה של ועדת חקירה (Commission of Inquiry) שתבדוק את מצב יהודי ברית-המועצות. בראש הוועדה עמד טלפורד טיילור, ששמו נודע בעולם כולו כקטיגור במשפטי נירנברג.

סמוך לבואי לווינגטון שיכנע מאיר רוזן את הארגונים היהודים ליזום הפגנה

המונית שאמורה היתה להתקיים בסתיו. התכנית היתה לערוך בכיכר לפאייט, לא הרחק מהבית הלבן, ויג'יל (Vigil), מעין משמרת מחאה, בהשתתפות אלפי יהודים. הנואמים הראשיים היו אמורים להיות שני הסנטורים היהודים, הדמוקרט מקונטיקט אייב ריביקוף, והריפובליקני מניו-יורק יעקב יעבץ. ידעתי על ההכנות לויג'יל ואף שמעתי מפי עוזרי שני הסנטורים כי הם אכן נתנו את הסכמתם לנאום בהפגנה.

לכן קיבלתי בהפתעה גמורה את הידיעה, שבניו-יורק עומדת להתכנס ועידת הנשיאים (יחד עם ארגון הגג למאבק למען יהדות ברית-המועצות) לצורך דיון בערעור שהוגש על-ידי נציגת הסוכנות היהודית, רוז הלפרין. רוז הלפרין דרשה דיון חוזר בהחלטה לקיים את הויג'יל בווישינגטון. למאיר רוזן נודע שמאחורי ההתנגדות הנמרצת של רוז הלפרין עומד נחום גולדמן. מאיר ביקש שאצטרף לדיון. איש מבין המנהיגים של הארגונים והמנכ"לים לא הכיר אותי, להוציא את אלה שפגשתי בווישינגטון. ביקשתי, איפוא, מהשגריר אייב הרמן כי יצטרף אלי לניו-יורק. בדיון יכולתי להבחין שהופעתי לא שכנעה די הצורך את הנוכחים. אייב דיבר מיד אחרי, ועל אף שחזר למעשה על הנימוקים והטיעונים שאני השמעתי, הרי עשה זאת בסמכותיות, כנציג הבכיר של ממשלת ישראל. רוז הלפרין נכשלה והוחלט לקיים את הויג'יל כמתוכנן. בכך לא הסתיים העניין. במהירות רבה למדתי שארגון הגג, שאמור היה לרכז את הפעולה המדינית והציבורית למען יהודי ברית-המועצות, היה עדיין גוף חסר כוח ביצועי. חסר היה לו מנגנון וחסר היה תקציב עצמאי, ולכן הוא היה תלוי ברצונם הטוב של הארגונים, שמבחינתם היו אולי מעדיפים לפעול כל אחד בנפרד, כדי להאדיר את יוקרתם בעיני הציבור היהודי.

כדי להבטיח השתתפות מרשימה, הוזמנו ליטול חלק בויג'יל לצד קהילת ווישינגטון, יהודים מן הקהילות הגדולות של החוף המזרחי, ניו-יורק, פילדלפיה ובולטימור, שאמורים היו להגיע באוטובוסים וברכבת. לביצוע התכנית צריך היה גייס מהארגונים 15 אלף דולר. הארגונים היהודים לא הצליחו לגייס בזמן את הסכום הדרוש, ואת המצב הציל מאיר רוזן, שקיבל את הכסף כהלוואה בסיועו של הרב ארתור שנייער, רבה של אחת הקהילות האורתודוקסיות העשירות בניו-יורק. הגיע היום ועשרת אלפים יהודים הצטופפו בכיכר לפאייט. הסנטורים ריביקוף ויעבץ נאמו, הקהל היה נרגש, וההד התקשורת היה רב. מבחינות רבות היה הויג'יל בבחינת פריצת דרך. ציבור יהודי גדול נכבש לנושא, שמצא לו מהלכים גם אל הציבור הווישינגטוני הלא-יהודי. גם בסטייט דיפרטמנט יכולתי לחוש את השפעת העובדה שיהודי ארצות-הברית השמיעו את קולם. אם עד היום האחרון שלפני ההפגנה הפנו אלינו עמיתינו הישראלים הערות מלגלגות כמו, "איך מתקדמות ההכנות לויג'יל שמיג'יל", הרי שהצלחתו סייעה לשימור מעמדנו בקונסוליה ובשגרירות. "הנה כי כן," אמרתי לבבה במרירות, "צריך היה לאסוף 10,000 יהודים ולהביא את יעבץ וריביקוף כדי לשכנע את החברים בשגרירות, שנחמיה לא הגיע לווישינגטון להילחם בטחנות רוח..."